

4.6 กรณีศึกษาองค์ความรู้หมอพื้นบ้าน จำนวน 19 คน

1. ชื่อ นายช่วย ขวัญสุข

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายช่วยมีความเชี่ยวชาญในการรักษาไฟลามทุ่ง และงูสวัด

วิธีการรักษา

ไฟลามทุ่ง จะมีอาการ คือ มีผด หรือตุ่มขึ้นตามตัว หรือขึ้นตามใบหน้า หรือในร่มผ้า สาเหตุเกิดจากพิษในกระดุก รักษาโดยใช้สมุนไพร ดังนี้ ว่านมหากาฬ พญาสัตพาย ว่านหางจระเข้ แป้งเม็ด เป็นต้น นำมาพอกทาบริเวณที่เป็นเพื่อใช้ในการถอนพิษ มีข้อห้ามคือ ห้ามรับประทาน อาหารทะเล ห้ามฉีดยาแก้ปวด ห้ามบ่งบริเวณตุ่มหรือผื่น

2. ชื่อ นายเซง เสนอใจ

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายเซงมีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคเลือด โรคช้ำ งูสวัด เริม กวาดยาเด็ก

วิธีการรักษา

1. โรคเลือด จะมีอาการประจำเดือนมาไม่ปกติ ผอมแห้ง ชีต สาเหตุเกิดจากระบบ ไหลเวียนเลือดไม่ดี หมอจะมีการช้ประวัติเกี่ยวกับสีของเลือดประจำเดือนและอาการเวลามี ประจำเดือน นอกจากนั้นมีการตรวจร่างกายโดยการบีบที่นิ้วเพื่อดูสีเลือด และดูรูปร่างว่าอ้วนหรือ ผอม ในการรักษาจะใช้สมุนไพรแห้ง(ตามตำรับของนายเซง) มาต้มกิน ข้อห้าม คือ ระหว่างที่กินยา ห้ามรับประทานอาหารทะเล

2. โรคช้ำ จะมีอาการปวดหลัง ปวดขา ปวดเมื่อยตามร่างกาย สาเหตุจากการ ทำงานหนัก หรือยกของหนัก คือ การใช้ร่างกายเกินกำลัง รักษาโดยให้รับประทานยาต้มที่มีสรรพคุณ บำรุงกำลัง

3. งูสวัด เริม จะมีอาการเป็นตุ่มเกิดขึ้นได้ทั้งตัว หมอจะรักษาโดยใช้คาถา ร่วมกับการใช้น้ำมันดี และสมุนไพรมาพอก ได้แก่ ไพล ผักบั้งแดง ข่าสุกเผาไฟ นำทั้งหมดมาตำ คลุกกับพิมเสน และสารส้มแล้วนำมาละลายน้ำชาขาวทาเป็นประจำ ข้อห้าม คือ ห้ามรับประทาน อาหารทะเล

3. ชื่อ นายชื่น ขวัญสุข

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายชื่น มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคซางในเด็ก

วิธีการรักษา

ผู้ป่วยจะมีตุ่มขึ้นที่คอ ลิ้นเป็นฝ้า และตัวร้อน ซึ่งเกิดจากธาตุในร่างกายพิการ นายชื่นจะมีการตรวจร่างกายเพื่อดูว่าตัวร้อนหรือไม่ ในการรักษาจะใช้คาถาร่วมด้วย และหากมีอาการชัก จะต้องใช้น้ำมันนวด ยาที่ใช้คือ ยาตราใบโพธิ์ใช้ในการกวาดคอเด็ก ละถ้าผู้ป่วยตัวไม่ร้อน และท้องผูก ให้ใช้ยาตราใบโพธิ์ผสมกับน้ำมันมะนาวและเกลือ ถ้าท้องเสีย ให้ใช้ขมิ้นชันมาทำเป็นน้ำกระสายยาหรือใช้หอมแดงแทน แต่ถ้าถ่ายเป็นปกติ ให้ใช้น้ำธรรมดา ข้อห้ามสำหรับผู้ป่วยคือห้ามรับประทานอาหารทะเล

4. ชื่อ นายปลอด เสนอใจ

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายปลอด มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคซางในเด็ก

วิธีการรักษา

ผู้ป่วยจะมีอาการไข้สูง มีตุ่มขึ้นที่คอ ตัวแดง รักษาโดยใช้ยาเขียวหรือยาดำ ผสมน้ำมันมะนาว เหล้าขาว และแทรกด้วยเกลือ กวาดคอเด็ก ข้อห้ามคือ ห้ามเด็กเล่นน้ำหรือตากแดด

5. ชื่อ นายบุญส่ง รุ่งจำกั๊ด

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายบุญส่ง มีความเชี่ยวชาญในการรักษาเริม กวาดยาเด็ก คางทูม ไข้ทับระดู

วิธีการรักษา

1. กวาดยาเด็ก ด้วยยาที่ใช้ คือ หางงูเห่านำมาเผาไฟผสมกับยอดชุมเห็ดไทยเผาไฟ ผสมน้ำมันมะนาวหรือเหล้าขาวแล้วกวาดคอ สามารถช่วยแก้เสมหะในคอได้

2. เริม ใช้คาถาดับพิษแล้วพ่นด้วยต้นรากยาฝนผสมกับเหล้าขาว พ่น 2-3 ครั้งก็จะหายในรายที่เป็นไม่มาก

3. คางทูม จะมีอาการบวมที่แก้ม เป็นไข้ รักษาโดยใช้การใช้แป้งเม็ด ผสมกับน้ำมันมะนาว พอกไว้พร้อมกับการเสกคาถา

4. ไข้ทับระดู รักษาด้วยการใช้ทั้งต้นชะคราม 3 มัด ผสมกับเหล้า 1 ขวด และน้ำ 1 ขวด และเสกคาถาแล้วนำไปต้มดื่มต่างน้ำ

9. ชื่อ นายพันธ์ กุลศักดิ์

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายพันธ์ มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรค ภูมิแพ้ ไข้หวัด ไข้ทับระดู ภูมิแพ้

วิธีการรักษา

1. โรค ภูมิแพ้ รักษาโดยใช้แบ่งเม็ด ผสมน้ำมะนาว และนำมาทาและเสกคาถา นะโมพุทธานะ (สวดถอยหลัง)
2. ไข้ทับระดู จะมีอาการตัวร้อน เป็นไข้ ซึ่งเกิดจากเลือดเสีย จะรักษาโดยใช้ สมุนไพร(สูตรของนายพันธ์) ตำกับเกลือและมะนาวและสารส้ม(อย่างละส่วน) ผสมกันแล้วดื่มทาน ครั้งเดียวอาการไข้จะหายไป ซึ่งในการรักษาหมอจะเสกคาถาร่วมด้วย
3. ภูมิแพ้ หมอต้องทำน้ำมันดีและจิ้งพ่นไล่พิษ โดยการใส่ปากที่อมน้ำมันดีดูดพิษ ทั้งและต้องคอยถามผู้ป่วยว่าหายปวดหรือยัง และนำหว่ายา(สูตรของนายพันธ์) ดีเกลือ สารส้ม มาผสมรวมกันแล้วให้ผู้ป่วยกินจนผู้ป่วยถ่ายออกมาจนไม่มีสีดำ ในการรักษาผู้ถูกภูมิแพ้จะใช้คาถา 2 คาถา (คาถาทำน้ำมันดีและคาถาดูดพิษ)

10. ชื่อ นายเฮม อาหมัด

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายเฮม มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคเรื้อรัง ชางเด็ก ผู้ที่โดนของไสยศาสตร์

วิธีการรักษา

1. โรคเรื้อรังในท้อง ผู้ป่วยจะมีอาการแน่น จุก ปวดหลัง และผะอืดผะอม สาเหตุ เนื่องจากทานอาหารที่มีน้ำมันน้อยๆ และรับประทานผลไม้ที่รสหวาน นายเฮมจะตรวจร่างกาย โดยฟังเสียงของท้อง จะมีเสียงเหมือนหม้อข้าวเดือด และถ้าเม็ดใหญ่เสียงจะดัง และผู้ป่วยจะหายใจไม่ทั่วท้อง ในการรักษานายเฮมจะมีการใช้คาถาของศาสนาอิสลามร่วมด้วย และจะมีการให้ผู้ป่วย กินใบพลูที่นายเฮมลงคาถาที่ใบพลู ข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย คือ ห้ามรับประทานอาหารมัน ของทะเล ควรกินปลาเค็มปิ้ง
2. ผู้ที่โดนของไสยศาสตร์ ผู้ป่วยจะไม่มองตา และไม่กินหมากพลูที่หมอให้ วิธีการรักษาเหมือนกับโรคเรื้อรังในท้อง
3. ชางเด็ก มีมีอาการไข้ ชัก ท้องอืด อาเจียน รักษาด้วยวิธีการเดียวกับโรคเรื้อรังในท้อง

11. ชื่อ นายอินยัต มุฮำหมัดรอซัน

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายอินยัต มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับโรคเส้นและอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

วิธีการรักษา

นายอินยัต จะรักษาอาการปวดเมื่อยและการเจ็บป่วยที่เกิดจากโรคเส้น

(อาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ) โดยการนวดแบบพื้นบ้าน

12. ชื่อ นายสมัย สิงห์งาม

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายสมัย มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคซาง อาการปวดตามข้อ และโรคเรื้อ

วิธีการรักษา

1. โรคซาง จะมีอาการมือเท้าเย็น ตัวร้อน ถ่ายอุจจาระเป็นสีเขียว ไม่มีน้ำมูกแต่

ถ้าเป็นหวัดจะมีน้ำมูก รับประทานอาหารไม่ได้ รักษาโดยการกวาดยา

2. โรคเรื้อ จะมีตุ่มขึ้น และมีอาการปวดแสบปวดร้อน นายสมัยจะมีการตรวจ

ดวงชะตาพร้อมด้วย ยาที่ใช้ในการรักษา คือ หมากพลู และปูนแดง ทาบริเวณที่เป็น 2-3 วันก็จะหาย

13. ชื่อ นายไย อัมพร

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายไยมีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการไฟลามทุ่ง งูสวัด ประดงลม และกวาด

ยาเด็ก

วิธีการรักษา

1. ไฟลามทุ่ง อาการที่พบคือจะมีรอยแดงไม่เป็นปื้นๆบริเวณผิวหนัง สาเหตุเกิดจากการรับประทานอาหารแสลง คืออาหารทะเล ในการรักษานายไยจะมีการใช้คาถา เพื่อบังคับไม่ให้ไฟลามไปที่อื่นและใช้คาถาเรียกขึ้นมาให้หมด ตัวยาสมุนไพรที่ใช้คือ เสดดพังพอนตัวผู้ นำมาบดและทาบริเวณที่เป็น ข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย คือ ห้ามรับประทานอาหารคาว อาหารทะเล ปลาไหล เป็ดเทศ

2. งูสวัด จะมีตุ่มใสๆ ขึ้นและปวดแสบปวดร้อน ถ้าหัวชนกับทางเชื่อว่าผู้ป่วยจะเสียชีวิต ในการรักษาจะใช้คาถาแตกต่างจากคาถาที่รักษาไฟลามทุ่ง แต่ใช้สมุนไพรตัวเดียวกัน คือ เสดดพังพอนตัวผู้ (ฤทธิ์จะแรงกว่าเสดดพังพอนตัวเมีย)

3. ประดงลม มีอาการบวมมากขึ้นที่ท้อง เมื่อกดแล้วจะบวม การรักษา คือ ใช้หัวข่าแดงมาตำแล้วผสมกับเหล้าขาว เวลาที่ทาต้องทาตอนบ่ายไปแล้ว หากทาตอนเช้าจะใช้เวลานานกว่าจะหาย ต้องมาให้หมอเป็นคนทาให้เพราะมีการใช้คาถาร่วมด้วย

14. ชื่อ นายจรัส สวัสดิ์นพรัตน์

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายจรัสมีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการเจ็บป่วยในเด็ก เช่น อาการเป็นไข้ และไข้เรื้อรัง ตาลขโมย และกวาดยาเด็ก นอกจากนั้นยังรักษาผู้ที่เป็นระดูทับไข้ และไข้ทับระดู

วิธีการรักษา

1. ไข้ในเด็ก จะมีอาการตัวร้อนจัด บางรายจะมีอาการชัก จะมีผาง (เม็ดผ้าสีขาว) เกิดขึ้นที่โคนลิ้น นายจรัสจะตรวจร่างกายโดยการจับชีพจรและการสัมผัสตัวเพื่อดูความร้อนของคนไข้ ในการรักษาจะใช้ตำราไปด้วย (บทสวดบูชาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์)

ยาที่ใช้กวาดคอ คือ ยาตราใบโพธิ์

- ถ้าคนไข้มีอาการไอ จะผสมน้ำมะนาวและเกลือร่วมด้วย

- ถ้าคนไข้ไม่มีอาการไอ ใช้ยาตราใบโพธิ์ อย่างเดียว

หากมีอาการไข้มสูงจะให้ได้รับประทานยาต้มด้วย นอกจากให้รับประทานยาแล้ว นายจรัส จะมีการเป่าน้ำมันต์และเป่าหัวเด็กไปด้วย สำหรับข้อห้ามสำหรับคนไข้ คือ ห้ามรับประทานข้าวเหนียว หน่อไม้ และของเย็น

2. โรคตาลขโมย พบในเด็กอายุ 8 ขวบขึ้นไป (มักจะเป็นโรคที่เกิดจากการเป็นผาง) คนไข้จะมีลักษณะผุโง่ กันปอด ทานอาหารไม่ค่อยได้ นอนไม่หลับ ถ้าเป็นหนักๆอาจจะจะมีสีขาว มีสาเหตุจากการรับประทานอาหารผิดสำแดง ทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ ชอบถามขนมมากเกินไป ในการตรวจนายจรัสจะมีการดูหน้าตาเพื่อตรวจดูว่าคนไข้มีธาตุใดที่หย่อนหรือพิการเพื่อให้ยาปรับธาตุ นอกจากนั้นมีการตรวจอุณหภูมิร่างกายซึ่งบางรายจะร้อนจัดบางรายจะเย็นจัด ในการรักษา จะให้รับประทานยาต้มซึ่งเป็นตำรับเฉพาะต้มอ้อมจนกว่าจะจืด และหากคนไข้ถ่ายอุจจาระมีสีขาวให้นำหัวกระชายมาต้มดื่มต่างน้ำ และห้ามคนไข้ทานของหวานจัด และหากคนไข้มีที่ท้าวจะหายช้า นายจรัสจะเสกน้ำมันต์ให้ดื่ม

3. ไข้ทับระดู คนไข้มีตัวร้อนจัด ทานอาหารไม่ค่อยได้ หากเป็นเรื้อรังจะมีอาการแพ้และตาแดง สาเหตุเกิดจากร่างกายผิดปกติ มีไข้หลังจากมีประจำเดือน ในการรักษาหากคนไข้มีอาการท้องเสียร่วมด้วยจะจ่ายยาขับพยาธิ แต่หากท้องผูกจะจ่ายยาดำและดีเกลือ ร่วมกับยาต้มที่เป็นตำรับเฉพาะของนายจรัส มีประกอบด้วย จันทน์แดง จันทน์ขาว ฝรั่ง ดอกคำฝอย ชะคามา เป็นต้น หากมีอาการไม่มารับประทานยาหม้อเดี๋ยวก็น้ำจะหาย

15. ชื่อ นายปรือ คิริ

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายปรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรักษาไข้ทับระดู และไข้หวัด

วิธีการรักษา

1. ไข้ทับระดู จะมีอาการไข้ ระดูมาไม่สะดวก หงุดหงิด ซึ่งเกิดขึ้นเอง รักษาโดยการรับประทานยาต้มสูตรเฉพาะตามตำราของนายปรือ และห้ามคนไข้รับประทานของเย็นจัด
2. ไข้หวัด จะมีอาการครั่นเนื้อครั่นตัว มีไข้ ตัวร้อน น้ำมูกไหล เกิดจากดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงแล้วร่างกายปรับตัวไม่ทัน และความไม่สมดุลของธาตุในร่างกาย ในการตรวจต้องตรวจดูชีพจรว่าปกติหรือไม่ และดูว่าตัวร้อนหรือไม่ ในการรักษา คือ การจ่ายยาแก้ไข้ หากเป็นน้อยๆ ให้ยาผง แต่ถ้าเป็นมากๆ จะให้ยาต้มไปต้มรับประทาน และห้ามคนไข้รับประทานของเย็นจัด

16. ชื่อ นายพร ชื่นอารมณ์

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายพร มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคทางในเด็กและในผู้ใหญ่ อาการของโรคในเด็ก คือ หูและท่ายื่น ตัวร้อน ท้องอืด เจ็บคอ ขอบนอน ส่วนอาการในผู้ใหญ่ คือ จะมีเริ่มขึ้นตามตัว

วิธีการรักษา

ในการรักษาจะใช้คาถาอาคมอย่างเดียว ซึ่งคาถาในเด็กกับในผู้ใหญ่จะแตกต่างกัน

17. ชื่อ นส. โชติกา ยังโชะ

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

คุณโชติกา มีความเชี่ยวชาญด้านการนวด อบ ประคบสมุนไพร ดูแลหญิงหลังคลอด โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการนวดไทยจากสามี เมื่อประมาณ 7 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีความสนใจในศาสตร์นี้และอยากช่วยเหลือผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยให้หายจากโรค ซึ่งคนไข้ที่มาให้คุณโชติกา รักษาคือผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ เช่น อาการปวดหลัง ไหล่ติด และการนวดให้กับหญิงหลังคลอด ร่วมกับการเข้ากระโจม และการนึ่งถ่าน เป็นต้น

วิธีการรักษา

คุณโชติกาจะมีการประคบสมุนไพรหลังการนวด หรือประคบไปพร้อมกับการนวดซึ่งการประคบสมุนไพรคือการนำเอาสมุนไพรหลาย ๆ อย่าง มาห่อรวมกันแล้วมัดเป็นลูก เรียกว่า ลูกประคบ สมุนไพรที่นำมาใช้ คือ ไพล ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ตะไคร้ มะกรูด การบูร เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำลูกประคบไปนึ่งให้ร้อนก็จะมีกลิ่นระเหยออกมา เป็นวิธีการบำบัดรักษาของแพทย์แผนไทยที่นำมาใช้ควบคู่กับการนวดไทย ประโยชน์จากการประคบ คือ ช่วยลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อบรรเทาอาการปวดเมื่อย ลดการติดขัดของข้อต่อบริเวณที่ประคบ ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด สำหรับสตรี

หลังจากการคลอดบุตร ความร้อนและลูกประคบสมุนไพร ยังช่วยทำให้เกิดการขับน้ำคาวปลาและมดลูกได้รับความอบอุ่นดี หน้าท้องยุบเร็วขึ้น การประคบที่บริเวณทรวงอก จะช่วยลดอาการคัดที่เต้านม ลดความเจ็บปวด และหลังให้นมได้ดี

ในการดูแลหญิงหลังคลอด คุณโชติกาจะให้หญิงหลังคลอดเข้ากระโจมเพื่อให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้นช่วยลดการอักเสบของกล้ามเนื้อทั่วร่างกายทำให้ชุมชนขยายออกสิ่งสกปรกถูกขับออกมาพร้อมกับเหงื่อ และการนวดจะช่วยให้ผ่อนคลาย ป้องกันไข้เย็บอักเสบ ทำให้แผลหายเร็ว ช่วยให้มีดลูกแห้งและเข้าอู่เร็ว ช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อช่องคลอดให้คืนสภาพแข็งแรง ป้องกันมดลูกติดเชื้อและระดูขาว และสุดท้ายคือ การอาบน้ำในหญิงหลังคลอด มีวิธีการ คือ เมื่อเข้ากระโจมแล้วจะนำน้ำต้มสมุนไพรนั้นไปผสมน้ำอาบเพราะสตรีหลังการคลอดบุตรจะมีกลิ่นตัวที่คาว โดยเฉพาะหลังจากที่คลอดใหม่ๆ จะมีเลือดเปื้อนตามร่างกาย จึงต้องอาบน้ำเพื่อชำระล้างคราบเลือด ทำให้ร่างกายมีกลิ่นหอมของสมุนไพร ซึ่งจะใช้ น้ำต้มสมุนไพรตามสูตรของยาที่เข้ากระโจมก็ได้ หรือจะใช้เพียงตะไคร้ อย่างเดียว หรือจะใช้ใบมะขาม ใบสาวหลง ใบชะลูด ใบแจง มารวมกันต้มน้ำอาบก็ได้ เมื่ออาบเสร็จเช็ดตัวให้แห้งสนิท โดยไม่ต้องใช้น้ำเปล่าอาบตัวอีก ไม่ควรสระผม ถ้าผมแห้งให้ใช้แป้งฝุ่นโรยที่โคนผม แล้วแปรงผมให้ทั่ว ๆ สำหรับน้ำต้มสมุนไพรถ้ายังมีเหลือ ก็จะนำไปใช้แช่เท้า และแกะเอาสมุนไพรจากลูกประคบมาขัดตามขาและเท้า บรรเทาอาการปวดเมื่อยที่ขาได้ด้วย

18. ชื่อ นางสาว แสงสว่าง

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นางชะ มีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ และอาการเมื่อยล้า

วิธีการรักษา

นางชะ จะรักษาด้วยการนวดตามจุดต่างๆ ของร่างกายที่มีปัญหา เช่น ปวดหลัง ไหล่ติด เป็นต้น

19. ชื่อ นายประยงค์ ไท่ประยูร

ความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์พื้นบ้าน

นายประยงค์ มีความเชี่ยวชาญในการรักษาคนไข้ที่โดนพิษงู พิษหมาบ้า และไข้

วิธีการรักษา

1. พิษหมาบ้า คนไข้จะมีอาการกลืนน้ำ เห็นน้ำแล้วจะสะดุ้ง ผวา ตื่นว่อน เดี่ยวหนาว หากเป็นมากถ้าเอาน้ำรดคนไข้อาจตายได้ อาการของแต่ละคนจะแตกต่างกัน บางคนจะโมโหง่าย ในการตรวจหมอมจะต้องถามคนไข้ถึงลักษณะของสุนัขที่กัด เพราะสีของสุนัขมีพิษที่แตกต่างกัน ในการรักษาจะจ่ายยาให้กับคนไข้เป็นขั้นๆ โดยในขั้นแรกจะเป็นยาที่ระงับอาการไม่ให้

กำเริบ แต่หากยังไม่ดีขึ้นจึงปรับยาขึ้นเป็นขั้นที่ 2 สรรพคุณของยาจะมีวัตถุประสงค์ให้คนไข้หลับ (ต่างจากตำรับยาที่รักษางูกัดที่ต้องทำให้คนไข้ตื่นห้ามหลับ) ระยะเวลาในการรักษาแล้วแต่พิษ ซึ่งมีตั้งแต่ 5 วันถึง 15 วัน ข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย คือ ห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ ห้ามโดนน้ำ อย่าให้น้ำลายไปถูกผู้อื่น

2. ไข้หัวพิษ จะมีตุ่มขึ้นเป็นกระจุก ถ้าเป็นหัวใส พิษของมันจะทำให้ปวดมาก แต่หัวเป็นหัวขุ่น พิษของมันจะทำให้มีอาการคัน คนไข้จะตัวร้อน นอนสะดุ้ง ผวา สาเหตุการเกิดโรคเกิดจากแพ้งานบางอย่าง ได้รับของแสลง ตำแหน่งของตุ่มสามารถบอกความร้ายแรงได้ คือหากขึ้นบริเวณกลางหน้าผากอาการจะรุนแรง ในการรักษาจะมีการใช้คาถาร่วมด้วย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) ยาที่ใช้ มีทั้งยากินและยาทา ตัวยาที่ใช้ ได้แก่ ดิงเกลือม เขี้ยวเสือ ดีหมี เขี้ยวหมี ฯลฯ ข้อห้ามสำหรับคนไข้ คือ ห้ามรับประทานอาหารคาว เครื่องในสัตว์ น้ำมัน หน่อไม้ ข้าวเหนียวมูล